

Sygn. akt VI U 2230/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 lutego 2017 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodnicząca:	SSO Monika Miller-Młyńska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Monika Czaplak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 2 lutego 2017 r. w S.

sprawy Z. W. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o datę podjęcia wypłaty emerytury

na skutek odwołania Z. W. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

z dnia 23 listopada 2016 roku znak: (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje Z. W. (1) prawo do wypłaty emerytury dodatkowo za okres od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z 23 listopada 2016 roku wskazał, że wykonując wyrok sądu z 8 lipca 2016 roku przyznaje Z. W. (1) emeryturę od 1 stycznia 2015 roku, tj. od daty określonej w wyroku sądu. Jednocześnie zamieścił w decyzji zdanie o treści: „Wypłata od 01-01-2016 r., tj. od miesiąca w którym ustało zatrudnienie.”

Z. W. (1) odwołał się od powyższej decyzji, wnosząc o jej zmianę i podjęcie wypłaty emerytury od daty, w której ustalone zostało prawo do tego świadczenia, tj. od 1 stycznia 2015 roku, a nie dopiero od 1 stycznia 2016 roku.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania w całości, podnosząc, że czym innym jest przyznanie prawa do świadczenia, a czym innym dokonanie jego wypłaty. Wyjaśnił, że skoro ubezpieczony w dniu 20 stycznia 2016 roku rozwiązał umowę o pracę z pracodawcą, u którego był zatrudniony przez złożeniem wniosku o wcześniejszą emeryturę, to zgodnie z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS wypłatę świadczenia podjęto od pierwszego dnia miesiąca, w którym ten stosunek pracy został rozwiązany.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z 9 marca 2015 roku, po rozpatrzeniu wniosku z 9 stycznia 2015 roku, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił Z. W. (1) prawa do emerytury po osiągnięciu 60 roku życia, z uwagi na nieudowodnienie przez niego 25-letniego okresu podlegania ubezpieczeniom społecznym przed 1999 rokiem.

Niesporne, a nadto dowód: decyzja z 9.03.2015 r. – k. 154, pl. III, tom II akt ZUS O/S..

Z. W. odwołał się od powyższej decyzji do sądu; związane z tym postępowanie toczyło się przed Sądem Okręgowym w Szczecinie pod sygnaturą akt VII U 565/15. W sprawie tej sąd wyrokiem z 8 lipca 2016 roku zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 9 marca 2015 roku w ten sposób, że przyznał Z. W. (1) „prawo do emerytury od miesiąca złożenia wniosku” (pkt I. sentencji wyroku). Powyższy wyrok uprawomocnił się z dniem 22 września 2016 roku wobec niezłożenia od niego apelacji przez żadną ze stron.

Dowody: dokumenty w aktach sprawy Sądu Okręgowego w Szczecinie, sygn. akt VII U 565/15, w tym w szczególności wyrok wraz z uzasadnieniem.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odpis powyższego wyroku ze stwierdzeniem jego prawomocności otrzymał w dniu 11 października 2016 roku. Przystępując do jego wykonania wezwał ubezpieczonego do nadesłania dodatkowych dokumentów, w tym świadectw pracy oraz zaświadczeń o wysokości przychodu uzyskiwanego w okresie od 1 stycznia 2015 roku.

Z. W. nadesłał żądane dokumenty, w tym świadectwa pracy i zaświadczenia o wysokości uzyskanych przychodów, w dniu 31 października 2016 roku.

Niesporne, a nadto dowody: dokumenty w aktach ZUS O/S., plik III tom II, karty 191-214.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wydał najpierw w dniu 21 listopada 2016 roku decyzję zatytułowaną „decyzja o przyznaniu emerytury”, w której wskazał, iż „wykonując wyrok sądu z dnia 08-07-2016 r. przyznaje zaliczkę na poczet emerytury od 01-01-2015, tj. od daty określonej w wyroku sądu.” W dalszej części decyzji przedstawiono sposób wyliczenia świadczenia, zaś na odwrocie decyzji zamieszczono informację, że „wypłata emerytury podlega zawieszeniu, gdyż kontynuuje Pan zatrudnienie. W celu podjęcia wypłaty emerytury należy przedłożyć w oddziale ZUS świadectwo pracy lub zaświadczenie potwierdzające fakt rozwiązania stosunku pracy z każdym pracodawcą na rzecz którego praca ta była wykonywana bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury oraz wnioski o podjęcie wypłaty emerytury.”

Dowód: decyzja ZUS O/S. z 21.11.2016 r. - k. 208-210 plik III tom II akt ZUS.

Następnie, bez oczekiwania na złożenie przez Z. W. jakiegokolwiek wniosku czy oświadczenia, organ rentowy wydał decyzję z 23.11.2016 r., zaskarżoną w niniejszym postępowaniu.

Dowód: dokumenty w aktach ZUS O/S. – k. 211-214 plik III tom II akt ZUS.

Z. W. (1) w dacie składania wniosku o emeryturę w ZUS był zatrudniony w oparciu o umowę o pracę w (...) sp. z o.o. w S.. Stosunek pracy z tym pracodawcą łączył go nieprzerwanie od 4 maja 2006 roku do 21 stycznia 2016 roku.

Następnie, w okresie od 25 stycznia 2016 roku do 31 marca 2016 roku, Z. W. był zatrudniony w oparciu o umowę o pracę w spółce (...). Od 1 czerwca 2016 roku rozpoczął natomiast pracę w oparciu o umowę zlecenia u A. S., prowadzącego działalność pod firmą: AR M..

Niesporne, a nadto dowody: świadectwa pracy i zaświadczenia – k. 194-200 plik III tom II akt ZUS O/S..

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie okazało się uzasadnione.

Stan faktyczny był w niniejszej sprawie niesporny, a zagadnienie przedstawione sądowi do rozstrzygnięcia miało charakter prawny. Ocenie sądu zostało bowiem poddane to, czy faktyczna wypłata należnej Z. W. emerytury powinna nastąpić dopiero od 1 stycznia 2016 r., tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym rozwiązał on stosunek pracy jaki łączył go z tym pracodawcą, u którego był zatrudniony w czasie, gdy złożył wniosek o emeryturę, czy też już od 1 stycznia 2015 r., tj. od pierwszego dnia miesiąca, od którego zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie wydanego w sprawie o sygn. akt VII U 565/15 przysługiwało mu prawo do świadczenia.

Kwestie związane z nabyciem prawa i wypłatą emerytur regulują przepisy ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 roku, poz. 887 z późn. zm., dalej jako: ustawa emerytalna). Stosownie do regulacji zamieszczonej w art. 100 ust. 1 tejże ustawy, prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Zgodnie natomiast z normą art. 129 ust. 1 ustawy, świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania do nich prawa, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

Pierwszy z powołanych przepisów odnosi się do nabycia prawa do świadczenia, natomiast drugi dotyczy prawa do jego realizacji (faktycznej wypłaty); samo bowiem abstrakcyjne spełnienie się przesłanek warunkujących prawo do świadczenia nie stanowi podstawy do jego wypłaty.

Ponadto, zgodnie z art. 103 ust. 1 ustawy emerytalnej, prawo do emerytury ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu na zasadach określonych w art. 103a-106. W myśl art. 103a, prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Powyższy przepis został wprowadzony do ustawy emerytalnej przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., nr 257, poz. 1726) i wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2011 roku. Analogiczne brzmienie miał poprzednio art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej (obowiązujący do dnia 8 stycznia 2009 roku). Istotą obu tych przepisów (zarówno obecnego art. 103a, jak i poprzedniego art. 103 ust. 2a) jest ograniczenie równoczesnego pobierania dwóch świadczeń - emerytury oraz wynagrodzenia za pracę, w sytuacji w której pracownik nie miał zamiaru przejść na emeryturę, lecz planował dalej pracować u tego samego pracodawcy bez rozwiązania z nim stosunku pracy. W ugruntowanym orzecznictwie sądowym uznano, że regulacja o której mowa w art. 103 ust. 2a nie naruszała zasady ochrony praw nabytych, nie pozbawiała osób zainteresowanych prawa do emerytury, oddzielając nabycie prawa do emerytury od jego realizacji oraz zawieszenia świadczenia w razie kontynuacji zatrudnienia bez rozwiązywania stosunku pracy – por. uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 10.11.2004r., II UZ 89/04; wyrok SN z 19.02.2004r., II UK 274/03).

Stosując w niniejszej sprawie literalnie przepis art. 103a można byłoby więc dojść do wniosku – jak uczynił to organ rentowy – że skoro Z. W. w dniu 1 stycznia 2015 r. (tj. w dacie, od której na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie przyznano mu prawo do emerytury) pozostawał w stosunku pracy, to warunek konieczny do podjęcia wypłaty świadczenia spełnił się dopiero po rozwiązaniu przez niego tego stosunku, tj. od 1 stycznia 2016 r. (skoro umowę rozwiązał z dniem 21 stycznia 2016 roku). Wykładnię taką należało jednak w okolicznościach niniejszej sprawy uznać za nieprawidłową, jako że pomija ona szereg istotnych okoliczności, a ponadto nie bierze pod uwagę celu (funkcji) omawianej regulacji. Sąd Okręgowy w Szczecinie w niniejszej sprawie w pełni podziela bowiem stanowisko prawne wyrażone najpierw przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia z 22 lutego 2007 roku (I UK 229/06, OSNP 2008/5-6/80), wydanym na tle powyższego, wcześniej obowiązującego art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej, a następnie przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 26 października 2015 roku (sygn. akt III AUa 817/15).

Sąd Najwyższy, dokonując wykładni przepisu art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej wskazał, że z brzmienia tej regulacji wynika z jednej strony, że kontynuowanie zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy nie ma wpływu na nabycie prawa do emerytury, które to prawo powstaje z mocy ustawy po spełnieniu warunków określonych w przepisach, a po drugie, że realizacja tego prawa (wypłata świadczenia) ulega zawieszeniu w razie kontynuowania zatrudnienia po nabyciu prawa do emerytury, niezależnie od wysokości uzyskiwanego przychodu ze stosunku pracy. Ponadto z

jego treści wynika, że rozwiązanie stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą umożliwia realizację świadczenia emerytalnego (wznowienie jego wypłaty), bez potrzeby występowania o ponowne ustalenie tego prawa. Nadto Sąd Najwyższy podkreślił, że ustawodawca wprowadzając regulację art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej (obecnie art. 103a), miał na uwadze uniemożliwienie ubezpieczonym równocześnie realizację prawa do emerytury, poprzez jego wypłatę, z osiąganiem przychodu z tytułu zatrudnienia kontynuowanego po nabyciu prawa do emerytury u pracodawcy na rzecz, którego realizowali je przed nabyciem prawa do wymienionego świadczenia. Wyjaśnił jednak, że skoro istotą omawianej regulacji jest wyeliminowanie równoczesnego pobierania dwóch świadczeń, to nie tyle wynika z niego obowiązek rozwiązania stosunku pracy przez pracownika, który nabył prawo do emerytury, ile obowiązek dokonania przez niego wyboru, czy decyduje się na pobieranie emerytury, czy też na pozostawanie w stosunku pracy i pobieranie wynagrodzenia za pracę. Dalej SN zauważył, że faktycznie wykładnia gramatyczna omawianej regulacji zdaje się wskazywać, że przepis ten łączy konsekwencje w postaci zawieszenia prawa do świadczenia i w efekcie wstrzymania jego wypłaty z kontynuowaniem zatrudnienia po ustalonym w decyzji organu rentowego dniu nabycia prawa do emerytury (jej realizacji), a nie z kontynuowaniem zatrudnienia po ustaleniu tego prawa decyzją organu rentowego. Wykładnię taką uznał SN za prawidłową wyłącznie w sytuacjach typowych, gdy przesłanki nabycia prawa do emerytury nie budzą wątpliwości, a prawo do świadczenia zostaje ustalone w decyzji organu rentowego w terminie określonym w art. 118 ust. 1 ustawy emerytalnej bezpośrednio po złożeniu przez zainteresowanego formalnego wniosku. Zwrócił natomiast uwagę, że taka wykładnia omawianego przepisu jest wątpliwa w sytuacji, gdy prawo ubezpieczonego do emerytury zostało ustalone wyrokiem sądu, a do daty wydania decyzji ustalającej prawo do emerytury w wykonaniu prawomocnego wyroku upłynął znaczny okres od złożenia wniosku o świadczenie. W takim przypadku interpretacja omawianego uregulowania wymaga bowiem zastosowania wykładni funkcjonalnej. Skoro bowiem celem omawianego przepisu jest stworzenie nowych miejsc pracy i w związku z tym ograniczenie prawa do uzyskania świadczeń emerytalnych w sytuacji uzyskiwania przychodów ze stosunku pracy poprzez stworzenie ubezpieczonym, którzy nabyli prawo do emerytury możliwości wyboru pomiędzy pobieraniem świadczenia emerytalnego i wynagrodzenia za pracę, to do chwili ustalenia w decyzji organu rentowego prawa do emerytury ubezpieczony jest pozbawiony możliwości dokonania wyboru między statusem emeryta a statusem pracowniczym, bo statusu emeryta w ogóle nie posiada. W tym miejscu Sąd Najwyższy odwołał się do wynikającej z przepisu art. 4 pkt 1 ustawy emerytalnej definicji „emeryta”, zgodnie z którą jest nim nie osoba, która nabyła prawo do świadczenia po spełnieniu przewidzianych przez przepisy warunków, lecz osoba mająca ustalone prawo do emerytury. Dopóki więc prawo to w decyzji organu rentowego nie zostanie ustalone, dopóty ubezpieczony nie posiada statusu emeryta.

Dalej SN wskazał też, że trudno wymagać od ubezpieczonego, aby rozwiązał stosunek pracy z pracodawcą zatrudniającym go w momencie składania wniosku o ustalenie prawa do emerytury i - w przypadku wydania przez organ rentowy decyzji odmownej - oczekiwał na rozstrzygnięcie przez sąd kwestii swojego uprawnienia do tego świadczenia, tracąc źródło dochodu ze stanowiącej podstawę jego utrzymania pracy zarobkowej, a następnie - po ustaleniu prawa do emerytury wyrokiem sądu - występował z opartym o przepis art. 417 § 1 k.c. roszczeniem o naprawienie ewentualnej szkody wyrządzonej niezgodną z prawem („bezprawną”) decyzją organu rentowego. Przepis art. 103 ust. 2a ustawy należy zatem zdaniem Sądu Najwyższego interpretować w ten sposób, że w razie ustalenia prawa do emerytury orzeczeniem organu odwoławczego, zawieszenie jej wypłaty w przypadku kontynuowania przez emeryta zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy (pracodawców) nie może nastąpić przed dniem ustalenia nabycia prawa do emerytury w decyzji organu rentowego. Zaznaczono przy tym, że w takim przypadku organ rentowy zobligowany jest do dokonania rozliczenia przychodów ubezpieczonego za okres wsteczny przez ich porównanie z określonymi w przepisach limitami, celem ustalenia, czy przychody te uzasadniały zawieszenie wypłaty świadczenia lub jego zmniejszenie na zasadach określonych w art. 104-106 ustawy.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy i uznając je w całości za trafne, trzeba więc przypomnieć, iż gdyby ubezpieczony chciał postąpić tak jak oczekiwał od niego organ rentowy, tj. najpierw rozwiązać stosunek pracy, a następnie oczekiwać na decyzję ZUS w sprawie emerytury, mogłoby to doprowadzić do sytuacji, w której przez blisko dwa lata pozostawałby bez środków do życia. Mimo bowiem, że wniosek o emeryturę złożył już 9 stycznia 2015 roku, ostateczna decyzja ZUS wykonująca prawomocny wyrok sądu została wydana dopiero w dniu 23 listopada 2016 roku. Bez znaczenia jest przy tym to, że ubezpieczony swój stosunek pracy rozwiązał wcześniej, po czym podjął, nieomal od

razu, kolejne zatrudnienie u innego pracodawcy. Przez cały sporny obecnie rok 2015 pracował bowiem wyłącznie u tego pracodawcy, u którego był zatrudniony już przed złożeniem wniosku o emeryturę.

Powyższa sekwencja zdarzeń tym bardziej uzasadnia więc konieczność posłużenia się w niniejszej sprawie wykładnią funkcjonalną przepisu art. 103a ustawy emerytalnej, wobec czego sąd, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał Z. W. (1) prawo do wypłaty emerytury dodatkowo za okres od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku.